

MAASEUDUN SOPIMUKSELLISUUSTEEMARYHMÄN ASETTAMINEN

Toiminnan lähtökohtia

Maaseudun sopimuksellisuudella tarkoitetaan järjestelmää, jonka avulla maaseudun piilevät työ- ja toimeentulomahdollisuudet yhdistetään ansiolähteeksi. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n asettama maaseutusopimustyöryhmä toimi edellisen kerran vuosina 2002–2003. Työryhmä kiteytti maaseutusopimuksen idean seuraavasti:

Maaseutusopimus on joustavasti toimiva työn ja hyödykkeiden välitysmekanismi, jonka avulla kehitetään maaseudun toimintoja. Se nostaa työn ja toimeentulon lähteitä käytännössä toteutettaviksi ja tuo hyödykkeitä kansalaisten käyttöön edistäen siten elinvoimaisen ja toimivan maaseudun kehittymistä (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2003, 14).

Neljännessä, vuosien 2005–2008 maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa on esitetty, että valtioneuvosto asettaa maaseutusopimustyöryhmän työtä jatkamaan poikkihallinnollisen valmisteluryhmän. Myös valtioneuvoston maaseutupoliittinen erityisohjelma 2007–2010 sisältää teemaryhmän asettamisen.

Sopimuksellisuuden idea ja toteutetut kehittämishankkeet

Ensimmäisiä kertoja maaseudun kehittäminen sopimuksellisuuden avulla tuli esiin 1990-luvun lopulla, jolloin etenkin tutkijat kiinnostuivat asiasta (esim. Palviainen & Eisto 2000; Eisto & Palviainen 2001). Sopimuksellisuutta ja sen ideaa on tutkittu runsaasti tämän vuosikymmenen ajan (esim. Palviainen 2004; Palviainen & Vihinen 2004; Lindqvist & Rissanen 2004; Koski & Lindqvist 2006; Eisto ym. 2006). Tutkimustoiminta on ollut monessa tapauksessa varsin läheisessä kosketuksessa kehittämistyöhön tai jopa osa sitä.

Sopimuksellisuuden idea on lähellä muita osallistavia ja kansalaisyhteiskuntaa edistäviä keskeisiä kehittämistoiminnan taustakäsitteitä, kuten verkostoituminen, sosiaalinen pääoma tai governance (hallinta). Valtakeskustelussa sopimuksellisuus puolustaa hajautettua vallankäyttöä ja painottaa osallistumista osallisuuden sijaan.

Sopimuksellisuus tähtää uutta yhteistoimintaa kehittävään toimintakulttuuriin. Sopimuksellisuuden tämänhetkiseen ideaan liittyy tavallisesti, että julkinen sektori on toisena osapuolena. Sopimuksellisuudella viitataan usein julkisen ja yksityisen sektorin suhteisiin ja niiden välisen toiminnan kehittämiseen. Maaseutupolitiikan näkökulmasta sopimuksellisuudella on tähän asti tarkoitettu maaseudun toimintojen yhdistämistä joustavan työn- ja hyödykkeiden välitysmekanismiin avulla, joka samalla täydentää yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin olemassa olevia järjestelmiä.

Viime vuosina useat toimintaryhmät ovat käytännössä kokeilleet ja kehittäneet sopimuksellisuutta omissa hankkeissaan. Tällaisia ovat olleet mm. Kainuun Naisyrittäjyys LEADER ry:n *Sopimuksellisuus itämatkailussa* -hanke, Kyrönmaan kehittämissyhdistys ry:n *Maaseudun*

palvelusopimus -hanke, Keski-Uudenmaan kehittämissäätiö KEHU ry:n *Ympäristö ja viihtyvyys* -hanke, Oulujärvi LEADER ry:n "VÄLKE" -hanke ja Pohjois-Kymen Kasvu ry:n *Kylä työllistää* -hanke. Sopimuksellisuutta on käytännössä kokeiltu varsin paljon toisistaan poikkeavissa kehittämissäätiöissä kuten välittäjäorganisaatiotoiminnassa, matkailussa ja naisten työllistämässä, palveluiden kehittämissä, työvoimahallinnon toiminnan kehittämissä, paikallistaloudessa sekä kylätoimintaan sovitettuna työllistämiskokeiluna. Ohjelmakaudella 2007-2013 yli puolet LEADER-yhdistyksistä aikoo ainakin jossain määrin soveltaa sopimuksellisuutta omassa kehittämissäätiössään.

Teemaryhmän tavoitteet ja tehtävät

Maaseutupoliittisen erityisohjelman 2007-2010 mukaisesti "Perustetaan YTR:n alaisuuteen työryhmä edistämään maaseudun paikallisten palvelujen ja kehittämissäätiön järjestämistä sopimuksellisin keinoin paikallisten yritysten ja yhteisöjen kanssa. Työryhmä kokoaa yhteen kokemukset sopimuksellisuudesta tehdyistä tutkimuksista ja pilottihankkeista sekä lisää hallinnon valmiuksia ja menettelytapoja sopimustoiminnassa. (YTR, MMM, TM, STM, YM, VM, OPM)".

Sopimuksellisuutta viedään eteenpäin kahdella rintamalla: paikallisesti ja valtakunnallisesti. Paikalliset välittäjäorganisaatiot vauhdittavat asiaa käytännön toimien ja kokeilujen kautta ja laativat yhteisen toteuttamissuunnitelman sekä asettavat yhteisen valmisteluryhmän, joka järjestää maakunnallisia seminaareja ja kokoaa ajantasaista aineistoa. Paikallisen sopimustoiminnan valmisteluryhmä ja YTR:n asettama poikkialueellinen ministeriötasoinen teemaryhmä pitävät tiivistä yhteyttä keskenään.

Maaseudun sopimuksellisuusteemaryhmän tehtävät:

Teemaryhmä tekee toimintansa aluksi *sopimuksellisuuden käsiteanalyysin*, jonka avulla teemaryhmän muut tehtävät täsmentyvät.

Teemaryhmän tehtävien painopiste on sopimuksellisuuden järjestelmän luomisessa, jotta sopimuksellisuuden leviäminen käytännöksi olisi mahdollista. Tätä varten sopimuksellisuusteemaryhmän tehtävänä on

- 1) *sopimuksellisuuden esteiden poistaminen* (hallintokäytäntöjen ja lakien muutostarpeiden arvioiminen sekä hallinnon valmiuksien ja menettelytapojen lisääminen sopimustoiminnassa) ja
- 2) *soveltuvien työvälineiden luominen* maaseudun paikallisten palvelujen ja kehittämissäätiön järjestämiseksi sopimuksellisin keinoin paikallisten yritysten ja yhteisöjen kanssa.

Lisäksi teemaryhmän tehtävänä on *arvioida olemassa olevat resurssit ja rahoitus sekä niiden lisätarve* sopimustoiminnan kannalta keskeisillä toimialoilla. Teemaryhmän tehtävänä on myös *tiedottaa maaseudun sopimuksellisuudesta* valtakunnallisesti.

Toimikausi

Teemaryhmä työskentelee vuoden 2008 loppuun asti. Vuonna 2007 jäsenetään tehtävää, sovitaan työnjako paikallisten toimijoiden valmisteluryhmän kanssa ja kootaan aineistoa. Teemaryhmä tekee YTR:lle toiminta- ja rahoitussuunnitelman lokakuun loppuun mennessä koskien ryhmän työn rahoitusta 2008.

Maaseudun sopimuksellisuusteemaryhmän kokoonpano

Hilkka Vihinen, professori, *puheenjohtaja*, MTT-taloustutkimus

Laura Jänis, suunnittelija, *sihteeri*, Maa- ja metsätalousministeriö

Petra Lindqvist / Eija Koski, projektipäällikkö, paikallisen sopimustoiminnan valmisteluryhmä

Anne Mettälä, toiminnanjohtaja, Pohjois-Kymen Kasvu ry, toimintaryhmä

Matti Määttä, kehitysjohtaja, Metsähallitus

Simo Palviainen, lehtori, Joensuun yliopisto

Soile Pohjonen, dosentti, Helsingin yliopisto

Kim Smedslund, ohjelma-asiamies, EMO ry, toimintaryhmä

Jouko Viitanen, kouluttaja, Teuvan aikuiskoulutuskeskus TEAK oy

Pirja Peltomäki, projektipäällikkö, Suomen Kylätoiminta ry, TOIMI-hanke

Eero Uusitalo, pääsihteeri, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR

Tarja Brandes, vanhempi hallitussihteeri, Työministeriö

Pentti Kananen, ylitarkastaja, Sosiaali- ja terveysministeriö

Leni Haavisto, ylitarkastaja, Sisäasiainministeriö (2008 Valtiovarainministeriö)